

Rozvoj dovedností u dětí a mladých lidí se syndromem Usher

Česká adaptační verze pro školy, rodiny, SPC a odborníky

Jak dokument používat

Tento dokument je praktickým metodickým materiálem zaměřeným na dlouhodobý rozvoj dovedností dětí a mladých lidí se syndromem Usher v českém prostředí. Je určen pro:

- rodiče,
- pedagogy a asistenty pedagoga,
- speciálně pedagogická centra (SPC),
- odborníky zapojené do podpory dítěte.

Cílem není reagovat až na ztrátu funkcí, ale systematicky rozvíjet dovednosti včas, aby dítě mělo co největší míru samostatnosti, volby a kontroly nad vlastním životem.

Základní východiska

- Syndrom Usher je kombinované sluchové a zrakové postižení, často progresivní.
- Mnohé klíčové dovednosti je možné (a vhodné) rozvíjet ještě před zhoršením zraku.
- Včasný rozvoj dovedností:
    - snižuje budoucí stres a zátěž,
    - posiluje sebedůvěru,
    - podporuje psychickou pohodu a sociální začlenění.

Zásadní princip:

Rozvíjíme dovednosti proto, aby dítě mělo možnosti – ne proto, že už „musí“.

Klíčové oblasti rozvoje dovedností

1. Digitální dovednosti a technologie

- Osvojení klávesových zkratek na počítači.
- Psaní všemi deseti (bez nutnosti sledovat klávesnici).
- Znalost a používání funkcí zpřístupnění (accessibility):
    - zvětšení a kontrast,
    - barevné filtry,
    - hlasový výstup,
    - zrcadlení obrazovky.
-
- Schopnost pracovat s tabletem / notebookem jako kompenzační pomůckou.

2. Orientace a samostatný pohyb

- Postupné seznamování s principy bezpečného pohybu v prostoru.
- Nácvik:
    - orientace ve známém prostředí,
    - rozpoznávání orientačních bodů,
    - bezpečného přecházení komunikací.
-
- Bílá hůl – zavádět v době, kdy je dítě a rodina na tento krok připravena (nikoli až v krizi).
- Nácvik spolupráce s vidícím průvodcem (rodina, spolužáci, dospělí).

3. Doprava a samostatné cestování

- Postupné seznamování s veřejnou dopravou (MHD, vlak, autobus).
- Rozvoj dovedností:
    - orientace na zastávkách a nástupištích,
    - čtení hlášení a navigačních prvků,
    - používání mobilních aplikací (např. Mapy.cz, Google Maps).
-
- U starších dětí a dospívajících:
    - plánování trasy,
    - řešení nečekaných situací,
    - schopnost požádat o pomoc.

4. Komunikační dovednosti

- Podpora mluvené řeči, je-li přístupná.
- Seznámení s českým znakovým jazykem (ČZJ):
    - jako podpůrným komunikačním kanálem,
    - jako součástí identity a komunity.
-
- Rozvoj schopnosti volit komunikační strategii podle situace (hluk, tma, únava, bez procesorů).

5. Dovednosti samostatného života

- Organizace osobních věcí a prostoru:
    - stálá místa,
    - jednoduché systémy ukládání,
    - přehledné prostředí.
-
- Rozvoj rutinních dovedností:
    - příprava věcí na další den,

    - kontrola pomůcek (sluchové procesory, baterie, brýle apod.).

6. Sociální a sebeobhajovací dovednosti

- Učení se:
    - říct si o pomoc,
    - vysvětlit své potřeby,
    - odmítnout nevhodnou pomoc.
-
- Posilování schopnosti sebeobhajoby (self-advocacy) ve škole i mimo ni.

Klíčová otázka:

„Co potřebuji, aby mi tato situace fungovala?“

7. Práva, nároky a systémová orientace (ČR)

- Postupné seznamování rodiny i dítěte s:
    - příspěvky a dávkami (např. průkaz OZP / ZTP, příspěvek na péči),
    - nárokem na podpůrná opatření ve škole,
    - možnostmi kompenzačních pomůcek.

8. Portfolio dovedností

- Vedení portfolia dovedností, úspěchů a zájmů:
    - co dítě umí,
    - co ho baví,
    - co se nově naučilo.

Portfolio podporuje motivaci, kontinuitu a pozitivní sebepojetí.

Závěrečný princip

Následujte tempo dítěte a jeho rodiny.
Dovednosti, které dávají smysl dítěti samotnému, mají největší dlouhodobý efekt.

Vysvětlivky

- ČZJ – český znakový jazyk
- SPC – speciálně pedagogické centrum
- OZP / ZTP – osoba se zdravotním postižením / zvlášť těžké postižení

Zdroj inspirace: Usher Kids UK

Česká adaptační verze: vytvořena pro použití v České republice